

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA: POTOMSKA I POTOMSKI przeciwko POLSCE

(Wniosek nr 33949/05)

ORZECZENIE
(słuszne zadośćuczynienie)

STRASBURG

4 listopada 2014 r.

Niniejsze orzeczenie stanie się prawomocne w okolicznościach określonych w Artykule 44 ust. 2 Konwencji. Może zostać poddane korekcie redakcyjnej.

W sprawie Potomska i Potomski przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), obradujący na posiedzeniu w składzie:

Ineta Ziemele, *Przewodnicząca,*

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Ledi Bianku,

Zdravka Kalaydjieva,

Krzysztof Wojtyczek,

Faris Vehabović, *sędziowie,*

oraz Françoise Elens-Passos, *Sekretarz Sekcji,*

po obradach za zamkniętymi drzwiami dnia 14 października 2014 r., przedstawia poniższe orzeczenie, które przyjęte zostało w tym samym dniu:

PROCEDURA

1. Początek sprawie dał wniosek (nr 33949/05) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej złożony do Trybunału na podstawie Artykułu 34 *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* („Konwencja”) przez dwoje obywateli polskich, Pana Zygmunta Potomskiego i Panią Zofię Potomską („wnioskodawcy”), 22 sierpnia 2005 r.

2. W orzeczeniu przedstawionym w dniu 29 marca 2011 r. („orzeczenie główne”), Trybunał uznał, że dopuszczono się naruszenia Artykułu 1 Protokołu nr 1 do Konwencji w świetle skutków prawnych dotyczących stanu własności wnioskodawców wywodzących się z decyzji z 1987 r., w której własność ta wykazana została w rejestrze zabytków oraz faktu, że wnioskodawcy nie mieli prawa do zmuszenia Państwa do dokonania wywłaszczenia (*Potomska i Potomski przeciwko Polsce*, nr 33949/05, Art. 61-80, 29 marca 2011 r.).

3. Na podstawie Artykułu 41 Konwencji wnioskodawcy zabiegali o słuszne zadośćuczynienie w wysokości 230 000 złotych polskich (PLN) w odniesieniu do szkody pieniężnej. Oszacowana kwota uwzględniała ewentualne korzyści, które mogły zostać uzyskane z własności po przekształceniu jej w warsztat ślusarski, co było pierwotnym zamiarem wnioskodawców. Wnioskodawcy dodatkowo domagali się 100 000 PLN w ramach słusznego zadośćuczynienia za szkodę niepieniężną.

4. Z uwagi na fakt, że kwestia stosowania Artykułu 41 Konwencji nie była gotowa do decyzji w zakresie szkód pieniężnych i niepieniężnych, Trybunał ją odroczył i poprosił Rząd oraz wnioskodawców o przedłożenie, w przeciągu sześciu miesięcy, ich pisemnych uwag w tej sprawie oraz, w szczególności, o powiadomienie Trybunału o jakiegokolwiek ewentualnej umowie między nimi (*ibid.*, Art. 85, i punkt 3 przepisów operacyjnych).

5. Zarówno wnioskodawcy, jak i Rząd przedłożyli uwagi.

PRAWO

6. W ramach Artykułu 41 Konwencji stwierdza się, że:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że dopuszczono się naruszenia Konwencji lub Protokołów do niej, oraz jeżeli prawo wewnętrzne Wysokiej Umawiającej się Strony umożliwia wyłącznie naprawę

częściową, Trybunał, jeżeli jest to konieczne, udzieli stronie pokrzywdzonej słusznego zadośćuczynienia”.

A. Szkoda pieniężna

1. Konkluzje wnioskodawców

7. Wnioskodawcy podkreślili, że prawo polskie w ich szczególnej sprawie nie przewiduje możliwości dochodzenia odszkodowania w ramach procedur krajowych.

8. Wnioskodawcy zlecieli wykonanie raportu dotyczącego wartości ich własności oraz ich roszczeń odszkodowawczych. Raport sporządzony został przez certyfikowanego rzeczoznawcę majątkowego, Pana Z. Jaworskiego w dniu 1 września 2011 r.

9. Ekspert oszacował wartość rynkową działki wnioskodawców na 49 700 PLN na dzień sporządzenia raportu. Ekspert oszacował kwotę częściowej rekompensaty za okres między październikiem 1994 a lipcem 2011 r. ocenioną jako stosunek między wartością działki niezabudowanej oraz średniej stopy zwrotu na rynku kapitałowym. Szacowana liczba, nie uwzględniając inflacji ani stopy odsetek, wyniosła 31 087 PLN. Kwota ta przy uwzględnieniu inflacji wyniosła 35 314 PLN, a przy uwzględnieniu ustawowej stopy odsetek 45 157 PLN.

10. Ekspert następnie oszacował kwotę częściowej rekompensaty wobec hipotetycznej utraty możliwości wynajmu dwupiętrowego budynku z warszatem (o powierzchni 170 metrów kwadratowych) ocenioną jako stosunek między przewidywaną wartością nieruchomości zabudowanej w okresie od 1994 do 2011 r. oraz średniej stopy zwrotu na rynku kapitałowym. Szacowana liczba nie uwzględniając inflacji ani stopy odsetek wyniosła 337 952 PLN. Ta sama kwota przy uwzględnieniu inflacji wyniosła 467 318 PLN, a przy uwzględnieniu stopy odsetek 686 065 PLN.

11. Wnioskodawcy domagali się kwoty w wysokości 686 065 PLN w odniesieniu do szkody pieniężnej. Kwota ta odpowiadała 157 669 euro (EUR) w odniesieniu do kursu wymiany NBP na dzień 19 września 2011 r (1 EUR = 4,3513 PLN). Kwota, której domagali się wnioskodawcy, odpowiadała ich rzeczywistym szkodom w dniu orzeczenia Trybunału plus ustawowa stopa odsetek

2. Konkluzje Rządu

12. Rząd zauważył, że w pismach procesowych z dnia 20 września 2011 r wnioskodawcy podnieśli swoje roszczenia dotyczące szkody pieniężnej z 230 000 PLN (52 873 EUR) do 157 669 EUR. Podkreślił, że władz polskich nie można uznać za odpowiedzialnych za jakiegokolwiek działania lub zdarzenia, które miały miejsce przed 10 października 1994 r., tj. przed datą wejścia w życie Protokołu nr 1 do Konwencji odnośnie do Polski.

13. Odnośnie do konkretnych kwot Rząd stwierdził, że ich charakter jest wysoce hipotetyczny. Kwota, której domagają się wnioskodawcy, oszacowana została na podstawie operatu szacunkowego rzeczoznawcy majątkowego dotyczącego wartości własności sporządzonego w dniu 1 września 2011 r. W opinii przewidziano:

a) aktualną wartość własności ocenionej jako działka niezabudowana z możliwością zabudowy na dzień sporządzenia ekspertyzy (49 700 PLN);

b) wartość własności ocenionej jako działka niezabudowana z możliwością zabudowy wyliczoną osobno dla każdego roku od 1994 do 2011, stosując wartości odpowiednie dla poszczególnych lat (31 087 PLN);

c) kwotę częściowej rekompensaty ocenioną jako stosunek między wartością działki niezabudowanej w okresie od 1994 do 2010 r. a średnią stopą zwrotu na rynku kapitałowym (45 157 PLN);

d) kwotę częściowej rekompensaty wobec utraty możliwości wynajmu gruntu z hipotetycznym dwupiętrowym budynkiem mieszkalnym z warsztatem, oceniona jako stosunek między przewidywaną wartością nieruchomości zabudowanej w okresie między 1994 a 2010 r. a średnią stopą zwrotu na rynku kapitałowym (337 952–686 065 PLN).

14. Rząd utrzymywał, że ekspertyza przedłożona przez wnioskodawców wydawała się być w dużej mierze wadliwa. Zgodnie z Artykułem 156 ust. 1 *ustawy o gospodarce nieruchomościami z 1997 r.*, opinia dotycząca wartości własności była ekspertyzą sporządzoną przez rzeczoznawcę majątkowego w odniesieniu do wartości danej własności i tym samym nie może ona zawierać oceny kwoty odszkodowania. Ocena odszkodowania nie wchodzi w zakres działalności zawodowej rzeczoznawcy majątkowego (por. Artykuł 174 ust. 3 lit. a) *ustawy o gospodarce nieruchomościami* i tym samym nie był on upoważniony do dokonania takiej oceny. Tym samym, kwoty szkody pieniężnej oszacowanej w ekspertyzie nie można uznać za opracowaną przez profesjonalistę posiadającego niezbędną specjalistyczną wiedzę.

15. Dodatkowo, rząd podkreślił, że główna część roszczenia wnioskodawców w zakresie szkody pieniężnej (kwota między 337 952–686 065 PLN) oparta została na bardzo wątpliwej podstawie. Wnioskodawcy utożsamili szkodę pieniężną z utratą możliwości wynajmu ich działki w latach 1994 i 2010 z hipotetycznym dwupiętrowym budynkiem mieszkalnym z warsztatem, który planowali wybudować. Charakter przypuszczenia, że gdyby wnioskodawcy nie napotkali żadnych ograniczeń administracyjnych będących skutkiem decyzji dodania własności do rejestru zabytków, wybudowali oni dom z warsztatem ślusarskim, który następnie by wynajęli, był wysoce spekulacyjny oraz zbyt hipotetyczny, aby na jego podstawie domagać się odszkodowania za utratę zysku. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego (por. orzeczenie z dnia 24 sierpnia 2007 r., sprawa nr V CSK 174/07), wystąpiła wyraźna różnica między utratą oczekiwanego zysku (*lucrum cessans*), którą należało zrekompensować, a szkodą ewentualną, która nie daje powodów do rekompensaty.

16. W niniejszej sprawie, gdzie wnioskodawcy utracili wyłącznie potencjalną możliwość realizacji hipotetycznej inwestycji na swojej własności, a następnie równie hipotetyczną możliwość wynajmu po jej ukończeniu, nie można utrzymywać, że utracili oni zysk, którego mogli w sposób racjonalny oczekiwać. Ponadto, wnioskodawcy nie udowodnili, że bez wątpienia lub z wysokim prawdopodobieństwem pozyskaliby kwoty przez nich przedstawione w zakresie utraty oczekiwanego zysku. Wnioskodawcy nie wykazali, że w przeszłości podjęli oni jakiegokolwiek kroki w celu zrealizowania planów inwestycyjnych na posiadanej przez nich działce, które zostały następnie wstrzymane decyzją administracyjną z 1987 roku. Mając na uwadze wysoce spekulacyjny charakter roszczenia wnioskodawców w zakresie szkody pieniężnej, Rząd poprosił Trybunał o odrzucenie niniejszego roszczenia w całości jako niepopartego dowodami.

17. Na koniec, Rząd podkreślił, że nie wie, dlaczego wnioskodawcy podnieśli swoje roszczenia w zakresie szkody pieniężnej. W szczególnych okolicznościach sprawy wnioskodawców oraz zwracając uwagę na fakt, że przyczyną utrzymywanej szkody jest decyzja

administracyjna podjęta długo przed ratyfikacją Protokołu nr 1 do Konwencji przez Polskę, roszczenia wnioskodawców w zakresie odszkodowania dla pełnej wartości rynkowej własności oraz korzyści, które mogłyby zostać uzyskane z wynajmu gruntu nie zostały uzasadnione a gdyby nie miały być w całości oddalone, powinny przynajmniej zostać znacznie obniżone.

3. Ocena Trybunału

18. Trybunał powtarza, że orzeczenie, w którym stwierdził on naruszenie nakłada na pozwane Państwo obowiązek prawny zakończenia naruszenia oraz dokonania naprawy w zakresie skutków takiego naruszenia w taki sposób, aby w miarę możliwości przywrócić sytuację istniejącą przed naruszeniem (patrz *Iatridis przeciwko Grecji* (słuszne zadośćuczynienie) [GC], nr 31107/96, Artykuł 32, ECHR 2000-XI). Umawiające się Państwa będące stronami sprawy mają w zasadzie swobodę w wyborze środków, za pomocą których podporządkują się one orzeczeniu, w którym Trybunał stwierdził naruszenie. Jeżeli charakter naruszenia umożliwia *restitutio in integrum*, dopełnienie tego jest obowiązkiem pozwanego Państwa, Trybunał nie jest ani upoważniony, ani nie posiada praktycznej możliwości, aby tego dopełnić. Jeżeli, z drugiej strony, prawo krajowe nie umożliwia – lub umożliwia jedynie częściową – naprawę skutków naruszenia, Trybunał w ramach Artykułu 41 zostaje upoważniony do zapewnienia stronie poszkodowanej takiego zadośćuczynienia, jakie uzna on za odpowiednie (patrz *Brumărescu przeciwko Rumunii* (słuszne zadośćuczynienie) [GC], nr 28342/95, Artykuł 20, ECHR 2001-I; *Former King of Greece i Inni przeciwko Grecji* [GC] (słuszne zadośćuczynienie), nr 25701/94, Artykuł 73, 28 listopada 2002 r.; *Scordino przeciwko Włochom (nr 1)* [GC], nr 36813/97, Art. 246-247, ECHR 2006-V).

19. Trybunał przypomina, że wnioskodawcy 14 listopada 1974 r. nabyli od Państwa działkę sklasyfikowaną jako grunt rolny, o powierzchni 1 200 metrów kwadratowych. Dokonali wpłaty w wysokości 462 złotych polskich co, we właściwym czasie, odpowiadało mniej niż jednej piątej przeciętnej płacy miesięcznej. Wnioskodawcy nie przeprowadzili na swoim gruncie żadnych prac zmierzających ku jego zagospodarowaniu. Z mocy decyzji z dnia 4 maja 1987 r. działka wnioskodawców dodana została do rejestru zabytków na tej podstawie, że wcześniej na działce znajdował się cmentarz żydowski. Decyzja była przyczyną licznych daleko idących ograniczeń w zakresie wykorzystywania własności przez wnioskodawców zgodnie z odpowiednim ustawodawstwem.

20. Trybunał w swoim głównym orzeczeniu stwierdził, że przeszkody w zakresie prawa wnioskodawców do spokojnego użytkowania swojej własności były przewidziane prawem oraz w ich ramach dążono do osiągnięcia słusznego celu, mianowicie ochrony dziedzictwa kulturowego kraju. Niemniej jednak, Trybunał utrzymywał, że dopuszczono się naruszenia Artykułu 1 Protokołu nr 1 do Konwencji w zakresie doprowadzenia do uczciwej równowagi między żądaniami interesu ogólnego społeczności, a wymaganiami w zakresie ochrony podstawowych praw człowieka. Trybunał w szczególności miał wzgląd na fakt, że w ramach prawa krajowego nie została zapewniona procedura, przy pomocy której wnioskodawcy mogliby dochodzić przed organem sądowym swoich roszczeń w zakresie wywłaszczenia oraz domagać się od władz nabycia ich własności. W dalszej kolejności, uwzględnił znaczny okres czasu, przez który wnioskodawcy musieli znosić przeszkody, o których mowa (*Potomska i Potomski*, cytowani powyżej, Art. 61, 75, 79–80).

21. Uwzględniając wnioski w orzeczeniu głównym, Trybunał zauważa, że nie można uznać, że wnioskodawcy utracili tytuł do swojej własności oraz że w takich sprawach odszkodowanie,

które zostanie przyznane przez Trybunał, ogranicza się do strat wywodzących się z ograniczeń w zakresie kontroli, użytkowania i korzystania ze swojej własności (patrz, *Skibińscy przeciwko Polsce* (słuszne zadośćuczynienie), nr 52589/99, Artykuł 22, 21 października 2008 r., gdzie naruszenie Artykułu 1 Protokołu nr 1 wynikało z faktu, że działka wnioskodawców przeznaczona została do wywłaszczenia w bliżej nieokreślonym terminie w przyszłości).

22. W oparciu o ekspertyzę, wnioskodawcy domagali się 157 669 EUR za szkodę poniesioną w wyniku stwierdzonego naruszenia. Kwota, której dochodzili, miała związek z utratą dochodu w latach 1994–2011 z wynajmu dwupiętrowego budynku z warsztatem, który miał zostać wybudowany na gruncie wnioskodawców. Rząd wyraził sprzeciw w stosunku do tych roszczeń jako całkowicie spekulacyjnych. Zauważył, że podstawą roszczenia wnioskodawców było podwójne założenie, że wybudowaliby oni na swojej ziemi dom z warsztatem oraz że po zakończeniu budowy by go wynajęli. Trybunał przypomina, że wnioskodawcy nabyli od Państwa działkę w 1974 roku oraz że planowali wybudować na niej dom wraz z warsztatem. Niemniej jednak, do momentu, gdy wskutek decyzji z dnia 4 maja 1987 r. ich własność dodana została do rejestru zabytków, nie podjęli oni w tym celu żadnych konkretnych kroków. W takich okolicznościach, Trybunał odrzuca roszczenie wnioskodawców dotyczące utraty przewidywanych przychodów z wynajmu budynku na posiadanej przez nich działce jako całkowicie spekulacyjne (patrz, *mutatis mutandis, Matos e Silva, Lda. i Inni przeciwko Portugalii*, 16 września 1996 r., Artykuł 101, *Zbiór Orzeczeń i Decyzji 1996-IV*).

23. Trybunał niemniej jednak zauważa, że w wyniku decyzji zamieszczenia ich własności w rejestrze zabytków użytkowanie ich własności było poważnie ograniczone. Obowiązkiem wnioskodawców było utrzymanie i ochrona zabytku przed uszkodzeniem. Zakazano im prowadzenia jakichkolwiek prac na terenie zabytku, chyba że uzyskali oni stosowne zezwolenia (*Potomska i Potomski*, cytowani powyżej, Artykuł 70). Wobec powyższych rozważań, Trybunał stwierdza, że w wyniku ograniczeń w zakresie użytkowania własności wskutek wydania decyzji, wnioskodawcy doznali w pewnym sensie szkody pieniężnej.

24. Kiedy, tak jak w tej sprawie, stwierdzone naruszenie nie jest wynikiem bezprawnego wywłaszczenia, ale niedoprowadzenia do "uczciwej równowagi" między interesem ogólnym, a poszczególnymi prawami danej osoby, kwota odpowiedniego odszkodowania niekoniecznie jest odzwierciedleniem pełnej wartości doznanej szkody (patrz, *Debelianovi przeciwko Bułgarii* (słuszne zadośćuczynienie), nr 61951/00, Artykuł 16, 27 listopada 2008 r.).

25. Trybunał dodatkowo przypomina, że w ramach przeszkód w zakresie praw własności wnioskodawców dążono do słusznych celów "interesu publicznego" dotyczących konserwacji dziedzictwa historycznego lub kulturowego kraju (patrz, *Debelianovi*, cytowany powyżej, Artykuł 18; *Kozacioğlu przeciwko Turcji* [GC], nr 2334/03, Artykuł 82, 19 lutego 2009 r.). Aspekt ten uwzględniony został przez Trybunał w ocenie szkody pieniężnej poniesionej przez wnioskodawców.

26. Uwzględniając wszystkie elementy będące w posiadaniu Trybunału oraz jego sprawiedliwą ocenę, Trybunał uznaje, że uzasadnione jest przyznanie wnioskodawcom kwoty w wysokości 10 000 EUR, plus koszty jakichkolwiek ewentualnych podatków, w odniesieniu do szkody pieniężnej.

B. Szkoda niepieniężna

27. Wnioskodawcy dodatkowo domagali się 100 000 PLN w odniesieniu do szkody niepieniężnej z tytułu sytuacji krytycznej, w której się znaleźli, co jest skutkiem wieloletniego rozpatrywania ich sprawy. W tym zakresie odwołali się oni do swojego zaawansowanego wieku, utraty zaufania do władz oraz braku skutecznych procedur w ich sprawie. Kwota, której domagali się wnioskodawcy, stanowiła równowartość 22 982 EUR w odniesieniu do oficjalnego kursu wymiany na dzień 19 września 2011 r.

28. Rząd stwierdził, że w przypadku, gdyby Trybunał przyznał na rzecz wnioskodawców kwotę odszkodowania, jeżeli w ogóle, z tego tytułu powinna być ona porównywalna z przyznaniem za szkodę niepieniężną w innych podobnych sprawach przeciwko Polsce, w których Trybunał stwierdził naruszenie Artykułu 1 Protokołu nr 1 (*Rosiński przeciwko Polsce*, nr 17373/02, 17 lipca 2007 r.; *Skrzyński przeciwko Polsce*, nr 38672/02, 6 września 2007 r.; *Buczkiwicz przeciwko Polsce*, nr 10446/03, 26 lutego 2008 r.; *Skibińscy przeciwko Polsce* (słuszne zadośćuczynienie), nr 52589/99, 21 października 2008 r.; *Rosenzweig and Bonded Warehouses Ltd. przeciwko Polsce* (słuszne zadośćuczynienie), nr 51728/99, 5 czerwca 2012 r.).

29. Trybunał uznaje, że wnioskodawcy doznali szkody niepieniężnej – takiej jak sytuacja krytyczna oraz rozczarowanie - czego nie można w sposób dostateczny zrehabilitować poprzez stwierdzenie naruszenia Konwencji. Uwzględniając charakter naruszenia oraz dokonując sprawiedliwej oceny, Trybunał przyznaje wnioskodawcom odszkodowanie w wysokości 4 000 EUR, plus koszty jakichkolwiek ewentualnych podatków, w odniesieniu do szkody niepieniężnej.

C. Koszty i wydatki

30. Wnioskodawcy domagali się 6 756 PLN (1 553 EUR) w ramach kosztów zleconej przez nich ekspertyzy oraz uzyskania odpowiedniej faktury.

31. Brak komentarza ze strony Rządu.

32. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, wnioskodawcy przysługuje prawo do zwrotu kosztów i wydatków wyłącznie w takim zakresie, w jakim zostały one rzeczywiście wykazane, koniecznie poniesione i są uzasadnione co do wysokości. W niniejszej sprawie, uwzględniając wyłącznie częściową stosowność ekspertyzy, Trybunał uznaje za uzasadnione przyznanie z tego tytułu kwoty w wysokości 800 EUR.

D. Odsetki za zwłokę

33. Trybunał uznaje za odpowiednie oparcie odsetek za zwłokę na stopie kredytu marginalnego Europejskiego Banku Centralnego, do której dodać należy trzy punkty procentowe.

Z TYCH POWODÓW, TRYBUNAŁ, JEDNOMYŚLNIE,

1. Podtrzymuje

(a) że pozwane Państwo powinno uiścić na rzecz wnioskodawców w przeciągu trzech miesięcy od dnia, w którym orzeczenie zyska moc zgodnie z Artykułem 44 ust. 2 Konwencji, następujące kwoty, które należy przeliczyć na walutę pozwanego Państwa według stawki obowiązującej w dniu rozliczenia:

(i) 10 000 EUR (dziesięć tysięcy euro), plus jakiegokolwiek ewentualne podatki, w odniesieniu do szkody pieniężnej;

(ii) 4 000 EUR (cztery tysięcy euro), plus jakiegokolwiek ewentualne podatki, w odniesieniu do szkody niepieniężnej;

(iii) 800 EUR (osiemset euro), plus jakiegokolwiek ewentualne podatki, w odniesieniu do kosztów i wydatków;

(b) że od upływu powyższych trzech miesięcy do rozliczenia należne będą odsetki proste od powyższych kwot według stawki równej stopie kredytu marginalnego Europejskiego Banku Centralnego podczas okresu opóźnienia plus trzy punkty procentowe;

2. *Oddala* pozostałą część roszczenia wnioskodawców w zakresie słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim oraz zgłoszono pisemnie 4 listopada 2014 r., zgodnie z Zasadą 77 Art. 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Françoise Elens-Passos
Sekretarz

Ineta Ziemele
Przewodnicząca